

Prieskumy
v rámci projektu
*Od energetickej závislosti
k sebestačnosti:
tvorba udržateľnej
energetickej politiky
vo vidieckych regiónoch*

Priatel'ia Zeme-CEPA
2020

Tento dokument bol vypracovaný v rámci projektu „Od energetickej závislosti k sebestačnosti: tvorba udržateľnej energetickej politiky vo vidieckych regiónoch“ (kód ITMS2014+ 314011Q453). Spolu s ďalšími analýzami, hodnotiacimi, metodickými a koncepčnými dokumentami a návrhmi tvorí podklad pre ucelený návrh podmienok pre etablovanie novej disciplíny vo verejnej politike na Slovensku: udržateľnej regionálnej energetickej politiky.

Kontaktná adresa: energia@priateliazeme.sk

2020 Priatelia Zeme-CEPA

Vypracoval: Juraj Zamkovský

Podklady pripravili: Helena Zamkovská, Mariana Michalková, Daniela Domiková, Peter Očenáš, Oto Veres, Ján Ilkovič

Grafická úprava: Richard Watzka

Projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

O PRIESKUMOCH

V roku 2019 a 2020 vykonali regionálni koordinátori a pracovníci projektu „Od energetickej závislosti k sebestačnosti: tvorba udržateľnej energetickej politiky vo vidieckych regiónoch“ (kód ITMS2014+ 314011Q453, ďalej len „projekt“) niekoľko prieskumov medzi predstaviteľmi miestnych a regionálnych samospráv, štátnej správy, vzdelávacích inštitúcií a ďalších organizácií zameraných na témy, na ktoré sa sústredil uvedený projekt.

Výsledky prieskumov boli priebežne zapracovávané do analytických, hodnotiacich a návrhových dokumentov a ich výsledky a zistenia boli prezentované na informačných dňoch a v rámci komunikácie s partnermi. Výstupné publikácie projektu sú dostupné na Energoportáli aj na stránkach projektu.

PRIESKUM 1:

Verejná mienka týkajúca sa priority lokálnej energetiky

Tento reprezentatívny prieskum uskutočnila agentúra FOCUS v roku 2019. Výsledky prieskumu sú prehľadne zhrnuté v osobitnej publikácii *Názory občanov na zmenu klímy a význam miestnej energetiky: výsledky prieskumu verejnej mienky*. FOCUS, 2019.

PRIESKUM 2:

Názory mienkotvorných ľudí, miestnych politikov a pedagógov na prioritu miestnej a regionálnej energetiky

Prvú časť tohto prieskumu vykonali v roku 2019 regionálni koordinátori projektu najmä medzi predstaviteľmi samospráv. Výsledky prieskumu boli zapracované do *Analýzy pripravenosti cieľových skupín k systematickému energetickému plánovaniu v okresoch Kežmarok, Rožňava a Rimavská Sobota*. Priatelia Zeme-CEPA, 2020. Výsledky potvrdili najmä deklaratívny charakter záujmu predstaviteľov miestnej samosprávy o rozvoj miestnej energetiky v širšom význame vrátane dopravy (Tab. 1).

Druhá časť prieskumu (2019) sa zamerala na zistenie názorov pedagógov na zmenu klímy ako prioritnej témy v rámci oficiálneho vzdelávania na základných a stredných školách a výuku v súvislostiach. Výsledky prieskumu potvrdili záujem pedagógov o tému v kontexte veľmi nedostatočného obsahového nastavenie regionálneho školstva a mimoriadne slabej úrovni učebníc používaných vo vzdelávacom procese. Zistenia boli zapracované do analytického materiálu *Hrobové ticho v školách: zmena klímy a energetika v školských osnovách a vo vyučovacej praxi v regionálnom školstve v okresoch Kežmarok, Rožňava a Rimavská Sobota*. Priatelia Zeme-CEPA, 2019 (Tab. 2).

PRIESKUM 3:

Postoje aktérov regionálneho rozvoja k pripravenosti na systematické energetické plánovanie

Tento prieskum vykonali v roku 2019 pracovníci projektu najmä medzi predstaviteľmi miestnych a regionálnych samospráv. Výsledky prieskumu potvrdili takmer úplne absentujúce kapacity samosprávy pre plánovanie a rozvoj miestnej a regionálnej energetiky a chronickú potrebu posilnenia najmä personálnych a finančných

---

kapacít (Tab. 3). Zistenia boli zapracované do dokumentov *Analýza pripravenosti cieľových skupín k systematickému energetickému plánovaniu v okresoch Kežmarok, Rožňava a Rimavská Sobota. Priatelia Zeme-CEPA, 2020* a *Návrh systémových opatrení na podporu plánovaného rozvoja udržateľnej energetiky v regiónoch a podnety pre programovanie EŠIF 2021 – 2027. Priatelia Zeme-CEPA, 2019.*

PRIESKUM 4:

Bariéry voči systematickej práci s energetickými údajmi v regiónoch

Tento prieskum vykonávali v roku 2019 pracovníci a regionálni koordinátori projektu priebežne počas komunikácie s regionálnymi partnermi a tiež so spolupracujúcimi expertami a členmi odbornej platformy. Zistenia boli zaznamenávané a využívané najmä pri tvorbe analýz existujúcich predpisov upravujúcich prácu s energetickými údajmi v regiónoch (*Existujúce informačné zdroje a systémy využiteľné pri koordinácii regionálnej energetiky. Priatelia Zeme-CEPA, 2019*), analýzy pripravenosti cieľových skupín k plánovaniu (*Analýza pripravenosti cieľových skupín k systematickému energetickému plánovaniu v okresoch Kežmarok, Rožňava a Rimavská Sobota. Priatelia Zeme-CEPA, 2020*) a návrhu opatrení (*Návrh systémových opatrení na podporu plánovaného rozvoja udržateľnej energetiky v regiónoch a podnety pre programovanie EŠIF 2021 – 2027. Priatelia Zeme-CEPA, 2019*). Hlavné zistenia sú zhrnuté v Tab. 4.

PRIESKUM 5:

Názory iniciátorov a realizátorov dobrej energetickej praxe o predpokladoch úspešnosti a možnostiach prenosu dobrých skúseností do iných regiónov

Tento prieskum bol vykonávaný priebežne počas realizácie projektu v rokoch 2019 a 2020 pracovníkmi a regionálnymi koordinátormi projektu a obsahuje skúsenosti iniciátorov alebo realizátorov energetických inovácií a dobrej praxe nielen zo Slovenska, ale aj z Českej republiky a Rakúska. Zistenia boli dôležité najmä pre návrhy a podnety súvisiace s budovaním regionálnych kapacít pre plánovanie a koordináciu udržateľnej energetiky a budú sa využívať aj pri následných aktivitách po skončení projektu. Hlavné zistenia sú zhrnuté v Tab. 5.

Tab. 1: Výsledky prieskumu názorov predstaviteľov miestnych samospráv na prioritu miestnej a regionálnej energetiky (prieskum 2, 2019)

Lokalita		Energetika na webových stránkach obce		Energetika a doprava ako priority ¹		
Okres	Spádová oblasť	Útržkovito ²	Komplexne ³	Vôbec ⁴	Čiastočne ⁵	Áno ⁶
KK	Predmagurie	0 %	0 %	40 %	60 %	0 %
	Zamagurie	23 %	0 %	46 %	38 %	15 %
RS	MAS Malohont	3 %	0 %	9 %	91 %	0 %
	MAS Cerovina	0 %	0 %	14 %	82 %	4 %
	VSP Južný Gemer	0 %	0 %	20 %	80 %	0 %
	MAS Malý Gemer	0 %	0 %	4 %	91 %	4 %
	Tisovec	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %
RV	MR Betliar-Stratená	0 %	0 %	0 %	55 %	45 %
	MR Domica	18 %	0 %	12 %	71 %	18 %
	MR Čremošná	0 %	0 %	30 %	70 %	0 %
	MR Štítnická dolina	35 %	0 %	59 %	29 %	12 %

- 1 Ide o deklaratívne priority.
- 2 Zverejnené sú aspoň kusé informácie o uskutočnených projektoch súvisiacich s energetikou.
- 3 Samostatná rubrika o energetike na webových stránkach obce.
- 4 Energetika (v širšom ponímaní) nie je pre obec prioritou.
- 5 Obec si uvedomuje určitý význam energetiky.
- 6 Energetika je podľa predstavitela obce mimoriadne dôležitá.

Tab. 2: Výsledky online prieskumu medzi učiteľmi o témach klimatická zmena a energetika (prieskum 2, 2019)

Okres	Klimatická zmena ako vážny globálny problém				Súvislosť každodenného správania ľudí so zmenou klímy			Význam školy pri vytváraní správnych energetických návykov a porozumení súvislosti vlastného správania sa so zmenou klímy				Zahrnutie témy klimatickej zmeny do vyučovacích predmetov	
	Vôbec	Čiastočne	Dostatočne	Veľmi	Súvisí	Nesúvisí	Bez názoru	Žiadny	Čiastočný	Dostatočný	Veľký	Áno	Nie
KK	0 %	6 %	17 %	77 %	79 %	8 %	13 %	0 %	13 %	27 %	60 %	90 %	10 %
RS	0 %	6 %	34 %	60 %	81 %	5 %	15 %	0 %	15 %	39 %	47 %	95 %	5 %
RV	0 %	7 %	15 %	78 %	93 %	0 %	7 %	0 %	7 %	41 %	52 %	81 %	19 %

Prieskumu formou on-line dotazníkov (Príloha 3) sa zúčastnilo spolu 137 pedagogických pracovníkov regionálneho školstva. Z nich 96 (70 %) pôsobí na ZŠ, 32 (23 %) na stredných školách alebo 4-ročných gymnáziách a 9 (7 %) na osemročných gymnáziách vo všetkých 3 okresoch. 45 % respondentov bolo z okresu Rimavská Sobota, 35 % z okresu Kežmarok a 20 % z okresu Rožňava.

Tab. 3: Výsledky prieskumu postojov aktérov regionálneho rozvoja k pripravenosti na systematické energetické plánovanie (prieskum 3, 2019)

Okres	Lokalita Spádová oblasť	Existujúce kapacity obce pre oblasť energetiky		Deklarované potreby vo vzťahu k energetike ¹				
		Žiadne ²	Obmedzené ³	Personál ⁴	Peniaze ⁵	Informácie ⁶	Žiadne ⁷	Systém ⁸
KK	Predmagurie	80 %	20 %	50 %	10 %	10 %	30 %	0 %
	Zamagurie	85 %	15 %	38 %	38 %	8 %	38 %	15 %
RS	MAS Malohont	97 %	3 %	32 %	62 %	56 %	3 %	3 %
	MAS Cerovina	100 %	0 %	29 %	39 %	39 %	4 %	7 %
	VSP Južný Gemer	100 %	0 %	40 %	13 %	47 %	13 %	7 %
	MAS Malý Gemer	100 %	0 %	43 %	52 %	48 %	4 %	9 %
	Tisovec	0 %	100 %	100 %	100 %	0 %	0 %	0 %
RV	MR Betliar-Stratená	91 %	9 %	55 %	36 %	36 %	45 %	9 %
	MR Domica	94 %	6 %	65 %	47 %	12 %	18 %	12 %
	MR Čremošná	100 %	0 %	60 %	40 %	20 %	20 %	0 %
	MR Štítnická dolina	100 %	0 %	35 %	41 %	12 %	35 %	6 %

- Respondenti mohli uviesť aj niekoľko potrieb.
- Absencia kapacít neumožňuje obci venovať sa energetike, súvisiace práce si obstarávajú externe.
- Obec má obmedzené kapacity pre správu vlastného majetku, v rámci toho sa napr. odčítavajú spotreby elektriny alebo plynu v obecných budovách.
- Vlastný personál obce s kompetenciou v oblasti energetiky.
- Peniaze (myslí sa tým najmä nedostatok dotácií na rekonštrukciu budov, resp. realizáciu obecných projektov).
- Vedomosti, informácie, prístup k poradenstvu v oblasti energetiky (napr. optimalizácia ističov v rámci odberných miest).
- Respondenti buď nevedeli špecifikovať potreby alebo sa vyjadrili, že nepotrebujú nič vo vzťahu k rozvoju energetiky.
- Napríklad koordinačná štruktúra pre energetiku v regióne, systém plánovania regionálnej energetiky a podobne.

Tab. 4: Bariéry voči systematickej práci s energetickými údajmi v regiónoch (prieskum 4, 2019)

Okres	Lokalita Spádová oblasť	Počet obcí		Práca s energetickými údajmi		
		Spolu	Oslovené	Základná charakteristika existujúceho stavu	Príčiny	Potreby ¹
KK	Predmagurie	10	10	<ul style="list-style-type: none"> Väčšina obcí deklaruje, že pozná energetickú spotrebu obecných budov, resp. verejného osvetlenia. 	<ul style="list-style-type: none"> Absencia vlastných odborných kapacít a času zaoberať sa energetikou. 	0 %
	Zamagurie	13	13			15 %
RS	MAS Malohont	34	34	<ul style="list-style-type: none"> Väčšina obcí zbiera niektoré údaje (napr. o spotrebe elektriny, plynu a PHM) a každoročne ich posiela SIEA (legislatívna požiadavka), avšak s týmito údajmi inak nepracujú; pomerne veľa obcí si túto povinnosť neplní (20 %). Ani jedna obec nesleduje energetickú potrebu alebo spotrebu v ostatných sektoroch. Iba vo výnimočných prípadoch obce poznajú odhadovaný potenciál úspor (ale iba tepla na vykurovanie zmlomku obecných budov a elektriny na prevádzku verejného osvetlenia) a potenciál OZE, preto iba zriedkakedy uvažujú o využití potenciálu OZE. 	<ul style="list-style-type: none"> Absencia poradenstva a externej podpory. Absencia systematického plánovania (absencia relevantných podkladov pre rozhodovanie). 	0 %
	MAS Cerovina	28	28			4 %
	VSP Južný Gemer	15	15			0 %
	MAS Malý Gemer	23	23			4 %
	Tisovec	1	1			100 %
RV	MR Betliar-Stratená	12	12	<ul style="list-style-type: none"> Veľká väčšina obcí deklaruje, že náklady na krytie energetickej spotreby (najmä prevádzku budov) je rastúci problém a rastúce náklady rieši obmedzením prevádzky. Projekty sa pripravujú na základe dostupnosti dotácií a podporných programov, resp. havarijného stavu a nie na základe strategického plánovania a perspektívnych potrieb. 	<ul style="list-style-type: none"> Absencia relevantných podkladov pre rozhodovanie). 	45 %
	MR Domica	19	18			18 %
	MR Čremošná	12	9			0 %
	MR Štítnická dolina	18	17			12 %

- Deklarované potreby dotazovaných miestnych samospráv (zahŕňa potrebu vedomostí, informácií, prístupu k poradenstvu v oblasti energetiky atď.).

Poznámka: situácia na úrovni regionálnych samospráv je podobná, avšak na tejto úrovni je podstatne lepšia situácia v oblasti správy majetku (najmä budov), vrátane práce so súvisiacimi prevádzkovými a energetickými údajmi.

Tab. 5: Hlavné zistenia z prieskumu názorov iniciátorov a realizátorov dobrej energetickej praxe o predpokladoch úspešnosti a možnostiach prenosu dobrých skúseností do iných regiónov (prieskum 5, 2019 – 2020)

Hlavné faktory (predpoklady) úspešnosti projektu/ iniciatívy/energetickej politiky	Bariéry a prekážky počas plánovania a realizácie	Podmienky replikovateľnosti dobrej praxe
<ul style="list-style-type: none"> • Neoddiskutovateľná potreba zmeny: presvedčivý dôkaz o tom, že zmeniť status quo je všeobecne výhodnejšie ako jeho ďalšia konzervácia • Agilný iniciátor zmeny (starosta, aktivista, MVO atď.): schopnosť jasne a jednoducho sformulovať problém a jeho realistické riešenie, vytrvalé sieťovanie potenciálnych partnerov, zrozumiteľná komunikácia • Kapacity (interné alebo externé): schopnosť pružne reagovať na impulzy od iniciátora, kvalitná práca s údajmi a informáciami, analytické a organizačné schopnosti, vyspelý projektový manažment • Silná a stabilná miestna/regionálna politická podpora riešenia problému: informovaný súhlas kľúčových aktérov s riešením • Funkčné lokálne/regionálne partnerstvo na podporu riešenia: zainteresovanie rôznych aktérov do riešenia už od prípravnej fázy, participácia informovanej verejnosti • Prístup k finančným zdrojom: vlastné zdroje alebo schopnosť pritiahnúť externé fondy (nenávratné, návratné) alebo ich kombinácia • Komplexný prístup (napríklad správna postupnosť krokov – najprv optimalizácia energetickej potreby a až potom produkcia energie z obnoviteľných zdrojov, hĺbková obnova budov namiesto suboptimálnej rekonštrukcie, paralelné opatrenia na znižovanie intenzity individuálnej dopravy a zároveň budovanie integrovaných systémov verejnej dopravy atď.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Absencia niektorého (alebo viacerých) prvkov uvedených v ľavom stĺpci, najmä: • Absencia vlastných odborných a koordinačných kapacít subjektu, ktorý má byť garantom riešenia (často sú to miestne alebo regionálne samosprávy, združenia obcí a miest, regióny) • Absencia externej odbornej a koordinačnej podpory (alebo primeranej a časovo stabilnej externej podpory) v prípade nedostatku vlastných kapacít • Nevhodné, nejasne sformulované alebo nekomplexné riešenie • Nedostatočná informovanosť kľúčových aktérov, ich slabé povedomie o probléme • Nestabilné prostredie (napr. zmena priorít po voľbách) • Nevhodne nastavená schéma financovania, nevýhodné podmienky poskytovateľov úverov alebo nenávratných finančných príspevkov 	<p>Kľúčová podmienka replikovateľnosti príkladov dobrej energetickej praxe v iných lokalitách a regiónoch sú kvalitné a stabilné odborné, plánovacie a koordinačné kapacity pre rozvoj udržateľnej energetiky schopné správne prispôsobiť cudzie modely a vzory konkrétnym podmienkam a potrebám. Predpokladom k tomu je najmä kvalitná práca s energetickými informáciami, dobrá analýza existujúceho stavu, jasne nastavené ciele rozvoja lokálnej/regionálnej energetiky v kontexte národného cieľa dosiahnuť uhlíkovú neutralitu do roku 2050 a vhodne zvolené indikátory na meranie progresu. (Udržateľnosť regionálnej energetickej politiky závisí od miery a stability dopytu po takejto politike, čo si vyžaduje klimaticky a energeticky gramotnú, uvedomelú a informovanú populáciu.)</p>